

EUSKAL ESTILO LIBURURANTZ. GRAMATIKA, ESTILOA ETA HIZTEGIA.

Xabier Alberdi Larizgoitia
(EHU)

Ibon Sarasola Errazkin
(EHU)

eman la zabal zazu

Universidad
del País Vasco
servicio editorial

Euskal Herriko
Unibertsitatea
argitalpen zerbitzua

Aurkibidea

Aurkezpena	15
Hitzaurrea	17
Lehen zatia. Gramatika eta estiloa (Xabier Alberdi)	21
1. Osagaien ordena eta galdegaia	21
1.1. Hanpadura-jokoetan galdegaia ondo aukeratzea eta ondo kokatzea komeni da	21
1.2. Zer egin galdegai den sintagmaren ondoren aposizioa datorrenean?	22
1.3. Ez da komeni galdegaiaren ezkerrean elementu asko metatzea	22
1.4. Aditza beti bukaeran? Aditza aurreratzeko gomendioa	23
1.5. Elementuak zerrendatzean ere aditza bukaeran? Aditza aurreratzeko eta bi puntuak erabiltzeko gomendioa	24
1.6. Subjektuaren eta aditzaren arteko urruntasuna: subjektua atzeratzeko aukera	26
1.7. Galdegai izateko joera duten osagaiak	26
1.8. Perpaus osagarri jakin batzuen ordena: « <i>garbi dago ... -la (-na)</i> » tankerakoak	27
1.9. Perpaus osagarrien salbuespena edo «lizentzia»: galdegaia predikatu nagusiaren ondoren	27
1.10. Muga-arazoak «eskuineraturiko» perpaus osagarrietan: <i>ezen</i> markatzailearen erabilgarritasuna	31
1.11. Zehar-estilotik estilo zuzenera: <i>Ministroak ...-la dio (?) / Ministroak dio ... -(e)la / Ministroak esandakoaren arabera...</i>	32
1.12. Perpaus-burua eta adizki trinkoen <i>ba-</i> aurritzia	33
1.13. Objektua luze-luzea bada, maiz ematen da aditzaren ondoren	34
1.14. Definizioen arazoa: egitura sintetikoaren astuntasunetik ihes egitea komeni da	34
1.15. <i>Egin</i> indartzaile edo fokalizatzailearen erabilera desegokia	36
1.16. Ezeztapena: urruntasun-arazoak edo «ogitarteko luzeak» eta beste	37
1.17. Muga-arazoak eta ordena-aldaketak	38
1.18. Erlatibo «hautsiak» eta enfasi-joko bereziak: <i>X da (...)-na; -t(z)en dena da...</i>	38
1.19. Hanpadura-jokoak eta erlatibo «klasikoaren» (<i>zein...bait-/n</i>) erabilera itsua itzulpenetan: <i>*Hau da prozedura zeinaren bidez...</i>	39
1.20. Mendeko perpausaren barneko ordena	40

1.21.	<i>Zein ... baita /den</i> erlatibozkoen ordena: menderagailua duen aditzak (<i>baita/den</i>) ez du zertan erlatibozkoaren amaieran joan	43
1.22.	Erdal egitura pasiboa: ordain mimetikoaren arriskua	44
1.23.	Sintagma barneko ordena: eskuinaldeko posizioez baliatzeko aukera	45
2.	<i>X bakarrik, X soilik</i>	46
2.1.	Baiezko perpausak	47
2.2.	Ezezko perpausak	48
2.3.	Hurrenkera desegokiak: adibideak	48
3.	<i>X besterik</i> eta aditz-komuntadura: <i>liburuak besterik ez zegoen, zuek besterik ez da sartu...</i>	50
4.	<i>X ere...</i>	52
4.1.	<i>Ere</i> lokailuaren erabilerak	53
4.2.	Aztertzeko adibideak	56
5.	<i>Zu izan ezik</i> (Euskaltzaindiaren 16. araua)	58
6.	<i>Ez ezik # izan ezik</i>	59
7.	Balio banakaria: <i>bai...</i> (<i>eta bai...</i> ; <i>ez... ez...</i>)	61
8.	<i>Ez... bakarrik, ...ere</i>	63
8.1.	Egiturak eta adibideak	63
8.2.	Ezaugarriak	64
8.3.	Zuzentzeko adibideak	65
9.	Data nola adierazi (Euskaltzaindiaren 37. araua)	66
10.	Partitiboaren erabilera (Euskaltzaindiaren 15. eta 30. arauak)	68
10.1.	Partitiboaren erabilera okerra: <i>*ez ditut liburu garestirik erosi; *ez dut lanarik egin</i>	68
10.2.	Partitiboa baiezko perpausetan noiz eta nola	68
11.	Ehunekoaren deklinabidea: <i>ehuneko bost</i> ala <i>ehuneko bosta?</i>	71
12.	<i>-a / bat</i>	72
12.1.	Izen zenbakarriekin (<i>liburu, pezeta, gizon, erloju, ate, etab.</i>)	73
12.2.	Izen zenbakaitzekin (<i>haize, ohore, diru, hizkuntzalaritza, ardura, etab.</i>) ..	76
12.3.	Esaera eta egitura bereziak	77
12.4.	Aztertzeko adibideak	78
13.	<i>-a</i> berezkoa duten hitzen deklinabide okerra: <i>*zenbait pertsonentzat...</i>	80
14.	<i>Hiru kiloko haurra, lau hankako mahaia</i> (Euskaltzaindiaren 34. araua)	85
15.	<i>-(r)en / -ko</i> : ikastolaren zuzendaria ala ikastolako zuzendaria?.....	89
15.1.	<i>-(r)en</i> eta <i>-ko</i> bereizteko erabili ohi diren irizpideak	89
15.2.	Zalantzarik gabe <i>-(r)en</i> eskatzen dutenak	91
15.3.	Zalantzarik gabe <i>-ko</i> eskatzen dutenak	92
15.4.	<i>-ko</i> zein <i>-(r)en</i> onar dezaketen izenak eta zalantzasako kasuak	93
16.	<i>Eta, edo / ala...</i>	101
16.1.	Izen-sintagmak ala izenak juntatu?: <i>*etxeA eta kaleAN > etxeAN eta kaleAN...</i>	101
16.2.	<i>Edo / ala: (?) hil ala biziko kontua... > hil edo biziko kontua</i>	104
16.3.	Komuntadura	105
16.4.	Osagaien ezabaketa	105
16.5.	Aztertzeko adibideak	107

17.	<i>Hura / bera. haiek / ? beraiek</i>	108
18.	<i>Haren, beraren, bere. Haien, (?)beraien, beren (euren)</i>	113
19.	<i>Liburu bera(k) # liburu berdina(k) # liburua(k) bera(k) (aposizioa)</i>	121
19.1.	<i>Liburu bera(k): identitatea</i>	121
19.2.	<i>Liburua(k) bera(k) (aposizioa): balio indartzailea</i>	122
19.3.	<i>Liburu berdina(k)</i>	123
19.4.	<i>Zalantzak: iritzi bera / iritzi berdina...?</i>	124
19.5.	<i>Gaur egungo adibideak</i>	125
20.	<i>-ekiko atzizki konposatua</i>	127
20.1.	<i>-ekiko-ren tradizioko erabilerak</i>	128
20.2.	<i>-ekiko-ren gaur eguneko erabilera dudazkoak eta okerrak</i>	130
20.3.	<i>-ekiko hizkuntza teknikoetan</i>	135
21.	<i>-gatiko atzizki konposatuaren erabilera mimetikoa</i>	139
22.	<i>Instrumentalaren (-z) zenbait erabilera oker</i>	141
22.1.	<i>Modua adierazten denean: *zazpietako trenez etorri da</i>	141
22.2.	<i>Denbora adierazten denean: *Joan zen igandez iritsi zen</i>	142
22.3.	<i>-ekin sozietiboaren ordezkari instrumentalak: *Bigarren doa, hamar puntuz</i> ..	142
22.4.	<i>-z / -taz: *Gaurko arazoetaz mintzatu dira > Gaurko arazoez mintzatu dira</i>	143
22.5.	<i>(?)-tazko (*benetazko > benetako...)</i>	145
23.	<i>Izenondo erreferentzialak: *intelektual mailan...</i>	145
23.1.	<i>Izenondo kalifikatzaileak / izenondo erreferentzialak.</i>	145
23.2.	<i>Izenondo erreferentzialen motak: tematikoak eta sailkatzaileak</i>	147
23.3.	<i>Erdal izenondo erreferentzialen ordainak</i>	148
24.	<i>Ahal eta ezin aditz modalak: joaten ahal naiz, ezin dut irakurri...</i>	155
25.	<i>Nahi(ago) izan/gura(go) izan eta behar izan aditz modalak: joan behar dut...</i>	156
26.	<i>Iraun, balio/kosta, luzatu, neurtu, pisatu...: hamar ordu iraun du / *ditu</i>	158
26.1.	<i>Iraun: Hamar ordu iraun du bizirik / *Hamar ordu iraun ditu bizirik</i>	158
26.2.	<i>Balio izan; kosta(tu): lau milioi balio du/ditu etxeak</i>	158
26.3.	<i>Luzatu: bost metro luzatu du katea; ordubete luzatu ditu hitzaldiak</i>	159
26.4.	<i>Neurtu: tunelak 200 metro neurtzen du/ditu > tunela 200 metro luze da [hobestekoa]...</i>	159
26.5.	<i>Pisatu: Zenbat pisatzen duzu? 80 kilo pisatzen dut/dit</i>	159
26.6.	<i>Garestitu: *ehun pezetatan garestitu da > ehun pezeta garestitu da</i>	160
27.	<i>Egitura pasiboak: ?idazkaria lehendakariak izendatuta izango da...</i>	160
27.1.	<i>Azalpena</i>	160
27.2.	<i>Aztertze adibideak</i>	163
28.	<i>?Kanpo-ministroak dimiti lezake</i>	164
29.	<i>*Ez daukazu zertan negar egin beharrik</i>	166
30.	<i>*Bazkaria eta gero > bazkaldu eta gero</i>	168
31.	<i>??Hitzaldia medio > hitzaldia dela medio</i>	169
32.	<i>Konparazioak</i>	170
32.1.	<i>??Euskal zinegile baino zinegile soila naiz</i>	170
32.2.	<i>Nahiago # nahien; gehiago # gehien</i>	171

33.	Perpauos osagarriak (I): <i>-(e)la, -(e)na, -(e)nik...</i>	171
33.1.	Aditz baten mendeko perpauosak	171
33.2.	Aztertzeo adibideak	172
34.	Perpauos osagarriak (II): osagarri izenlagunak (<i>*etorriko delaren berria...</i> ; <i>*etorriko denaren berria zabaldu da...</i>)	173
34.1.	Izenen osagarri diren adierazpen-perpauosak: <i>Etorri delako berria zabaldu da. Etorriko den esperantza dugu...</i>	173
34.2.	Izenen osagarri diren zehargalderak: <i>?Gaindituko ote duen galderari erantzun nahirik dabil...</i>	176
34.3.	Subjuntiboko perpauos izenlagunak: <i>Orok maita zaitzaten desirak galduko zaitu</i>	177
34.4.	Aztertzeo adibideak	178
35.	Perpauos osagarriak (III): <i>-(e)nik</i> eta <i>-(e)la</i>	181
35.1.	Beti <i>-enik</i> ezezkoetan?: arauak izan ditzakeen mugak	181
35.2.	<i>-enik</i> baiezko perpauosetan?	183
35.3.	Zehargalderetan <i>-en</i> atzizkia, baina ez <i>*-enik</i>	184
35.4.	<i>-enik</i> menderagailua duten adierazpen-perpauos osagarriak	185
36.	<i>-(e)la</i> atzizkiaren zenbait erabilera oker	187
36.1.	Ondoriozko perpauosetan: <i>*Hain gaiztoa da ez duela inork maite</i>	187
36.2.	Erlatiboetan: <i>*Neska batzuk agurtu ditut zu ezagutzen zaituztela</i>	188
36.3.	Beste erdarakada bat: <i>*Kontuz platerarekin, beroa dagoela!</i>	188
37.	<i>Denz, denentz, denez</i> ala <i>denetz</i> : <i>jakin nahi nuke ea hori horrela ote denetz</i>	189
38.	<i>-elarik</i> : <i>?tutu zilindriko bat daukagu, mutur bat itxita duelarik</i>	190
39.	<i>Hartuz gero # hartzekotan</i>	196
40.	Perpauos erlatiboak	199
40.1.	Zein da perpauos erlatiboa?	199
40.2.	Perpauos erlatibo arrunten (<i>-n</i>) balioa: murrizgarriak (mugarriak/ez-mugarriak) eta ez-murrizgarriak	200
40.3.	Euskal erlatibo «arruntaren» (<i>-n</i>) murriztapenak: zein diren erlatiba daitezkeen sintagmak	201
40.4.	Testuinguruaren garrantzia	205
40.5.	Erlatibakuntza errazteko bideak	205
40.6.	Erlatibo «klasikoa» (<i>zein bait/-n...</i> ; <i>non bait/-n...</i>)	208
40.7.	Burua isildua duten erlatiboak: <i>-(e)na(k)</i>	212
40.8.	Erlatibo jokatuabeak	214
40.9.	Erdal erlatiboak itzultzeko beste bide batzuk	215
41.	Komuntadura aposizioetan: <i>??Donostiako alkateak, elorza jauna, aurkeztu du...</i>	217
41.1.	Aposizio-motak	217
41.2.	Komuntadura	218
41.3.	Araua	221
42.	<i>Bi urtean egon zen # bi urtetan joan zen. Lau urtean behin; *lau urtero...</i>	222
42.1.	Iraupena adierazteko	222
42.2.	Maiztasuna adierazteko	223

43.	Perpaus-egitura / izen-egitura nominalizatu: ? <i>sindikatu baten sorkuntzarako baldintza bakarra</i> > <i>sindikatu bat sortzeko baldintza bakarra</i>	223
44.	* <i>Funtziotan lehendakaria</i> eta izenburuak edo irudien oinak (<i>Pauloren lehen gutuna tesalonikarrei...</i>)	229
45.	?? <i>Indarreango legeria</i> , ?? <i>jarduneango magistratua</i>	232
46.	Aditzetiko izenak: <i>-le/-tzaile, -era, -keta, -kuntza, -pen, -kari, -kin</i>	233
46.1.	<i>-le / -tzaile</i> atzizkien banaketa	233
46.2.	<i>-era, -keta, -kuntza, -pen</i>	234
46.3.	<i>-kari, -kin</i>	236
47.	<i>-(t)ar</i> atzizkia	237
48.	<i>-ari (-lari)</i> atzizkiak	241
49.	<i>-ari / -ario</i>	244
50.	<i>-gailu</i> atzizkia	245
51.	<i>-garri</i> eta <i>-kor</i> atzizkiak	246
51.1.	<i>-garri</i>	246
51.2.	<i>-kor</i>	248
52.	<i>-go</i> atzizkia eta izen multzokariak	251
53.	<i>-kol-dun</i> atzizkiak	253
53.1.	Izena oinarri: <i>izena + -kol-dun</i>	253
53.2.	«Izen-multzoa» oinarri: [<i>izena + izenondoa</i>] + <i>-kol-dun</i>	255
53.3.	Izen-sintagma zenbatzaileduna oinarri: [<i>zenbatzailea + izena + (izenondoa)</i>] + <i>-kol-dun</i>	259
53.4.	<i>-(r)en + izena + -ko; -ko + izena + izenondoa + -dun</i>	260
54.	<i>-tegi</i> atzizkia	262
55.	<i>-tu / -izatu: normaldu</i> ala <i>normalizatu?</i>	263
56.	<i>-xka (-ska), -xko (-sko)</i> atzizkiak	264
57.	Berrelkarketaren mugak: ? <i>lan-bilera mahaia</i> , ?? <i>Euskal aldizkari-zuzendari-bilera</i>	265
58.	Perpausetik testura: kohesio-mekanismo batzuk	269
58.1.	Perpauza eta testua: zuzentasun gramatikaetik testura	269
58.2.	Kohesio-mekanismoak: pronominalizazioa, erlazio anaforikoak eta kataforikoak	271
58.3.	Kohesio-mekanismoak: erakusleak	275
58.4.	Kohesio-mekanismoak: mugatzailea eta erakusleak	279
58.5.	Kohesio-mekanismoak: adberbioa	280
58.6.	Kohesio-mekanismoak: errepikapena	281
58.7.	Kohesio-mekanismoak: sinonimoak	282
58.8.	Kohesio-mekanismoak: hiperonimoa/hiponimoa	282
58.9.	Kohesio-mekanismoak: perifrasiak	282
58.10.	Kohesio-mekanismoak: erlazio metonimikoak	284
58.11.	Kohesio-mekanismoak: elipsia eta elementu isilak	284
59.	Emendiozko lokailuak: <i>ere, gainera, bestalde</i>	286
59.1.	<i>Ere</i> (bizkaieraz <i>bere</i>)	286
59.2.	<i>Gainera</i>	287
59.3.	<i>Bestalde/bertzalde</i>	287
59.4.	<i>Halaber (orobat, berebat)</i>	288
59.5.	<i>Behintzat</i> (mendebaldekoa) / <i>segurik</i> (ekialdekoa)	289

59.6.	<i>Bederen, bederik, behinik behin</i>	290
59.7.	<i>Badere</i>	291
60.	Lokailu hautakariak: <i>bestela, osterantzean, gainerakoan</i>	291
60.1.	<i>Bestela / bertzenaz (bestenaz)</i>	291
60.2.	<i>Osterantzean</i>	292
60.3.	<i>Gainerontzean (gainontzean); gainerakoan</i>	292
60.4.	<i>Ezpere(n)</i>	292
60.5.	<i>Ezprobere</i>	293
61.	Aurkaritzako lokailuak: <i>ordea, berriz, ostera, aldiz, aitzitik</i>	293
61.1.	<i>Ordea</i>	293
61.2.	<i>Berriz</i>	294
61.3.	<i>Ostera</i>	295
61.4.	<i>Aldiz</i>	295
61.5.	<i>Aitzitik</i>	296
61.6.	<i>Bizkitartean, bitartean, bien bitartean, artean</i>	296
61.7.	<i>Alta, alabaina, alabadere</i>	297
61.8.	<i>Dena dela (orokorra), dena den (ekialdekoa)</i>	298
61.9.	<i>Hala ere, hala eta guztiz ere</i>	298
61.10.	<i>Haatik/hargatik, horratik/horregatik</i>	299
61.11.	<i>Barren</i>	300
61.12.	Aurkaritza adierazten duten esapideak: <i>zernahi gisaz, nolnahi ere</i>	300
62.	Ondoriozko lokailuak: <i>beraz, bada, hortaz, orduan, honenbestez</i>	300
62.1.	<i>Beraz</i>	301
62.2.	<i>Bada</i>	302
62.3.	<i>Hortaz</i>	302
62.4.	<i>Orduan</i>	303
62.5.	<i>Honenbestez, horrenbestez, hainbestez</i>	303
62.6.	<i>Halatan, hala</i>	304
63.	Kausazko lokailuak: <i>zeren, zergatik, alabaina, bada, izan ere</i>	304
63.1.	<i>Zeren</i>	304
63.2.	<i>Zergatik</i>	304
63.3.	<i>Alabaina</i>	305
63.4.	<i>Bada</i>	305
63.5.	<i>Izan ere</i>	305
64.	<i>Ordea # berriz, aldiz, ostera</i>	306
65.	<i>Izan ere ... bait-; izan ere # hain zuzen (ere)</i>	307
66.	Iruzkinak: <i>hau da, hots, hala nola, alegia, hain zuzen (ere), adibidez, esate bate- rako, batez ere, bereziki</i>	308
66.1.	Testu-antolatzaile hauek iruzkinaren barruan hartzen duten kokagunea ..	309
66.2.	Azalduriko testu-zatiaren eta iruzkinaren ezaugarriak eta kokapena	309
66.3.	Testu-antolatzaileen arteko bereizketa semantikoak	310
66.4.	Estiloari dagozkion ohar batzuk	312
67.	Bestelako gomendio eta akatsak	314
67.1.	<i>??Esan zion nola (...) -ela > Esan zion nola (...) -(e)n</i>	314
67.2.	<i>? Sinesten dute segun/depende nork esaten duen</i>	314

67.3.	? Aldamenekoek uste dute ^{NA} baino hobeto bizi gara gu > Aldamenekoek uste dute ^N baino hobeto bizi gara gu.....	315
67.4.	?Mendira igoko zarenean, egin ezazu oihu > Mendira igotzen zarenean (igo zaitzenezan).....	315
67.5.	*Nik ez dut zuk adina buruhausterik izan > Nik ez ditut/dut zuk adina buruhauste izan	316
67.6.	? (...) jaun eta jabe bailitzan > (...) jaun eta jabe balitz bezala	316
67.7.	*Lanik gabe geratu da eta, hori gutxi balitz, hanka bat galdu du istripu batean > (...) eta hori gutxi balitz bezala / eta hori nahikoa ez dela... ..	317
67.8.	??Gero eta barrurago eta ilunago aurkituko duzu basoa > Zenbat eta barrurago, hainbat eta (orduan eta) ilunago aurkituko duzu basoa	317
67.9.	Aditzaren komunztadura: ?Hamahiru urte du > Hamahiru urte ditu... ..	317
67.10.	Erdal gerundio okerren eragina: *Ekaitza izan zen, kalte handiak eraginez ..	319
67.11.	-ki aditzondo-sortzailearen gehiegizko erabilera	319
67.12.	Asko maite zaitut (Oso maite zaitut)	319
Bigarren zatia. Zalantzen hiztegia (Ibon Sarasola)		321
Bibliografia aukeratua		357

Aurkezpena

Euskararen historian, kontzeptu berri bat sortu zaigu azken urteetan: kalitatea-rena. Euskararen kalitateak kezkatzen gaitu, horretaz berba egiten dugu, horren gaineko jardunaldiak antolatzen ditugu. Ez dugu guztiz amaitua euskararen batasuna, aurrera bagoaz ere. Baina batasunaz gain, edo batasunaz areago, kalitateak sortzen digu ardura. Eta nola defini dezakegu zer den kalitatea? Hitz bitan esateko, erabileremu bakoitzerako hizkuntza-eredu egokia erabiltzea. Beraz, erabileremuak askotarikoak diren neurrian, euskara-ereduez hitz egin behar genuke, eredu bakarra ez baita nahikoa izango. Eta horregatik esan dugu, hain zuzen ere, «batasunaz areago» doan kontua dela. Izan ere, eredu egokiak batzuetan euskara batua erabiltzea eskatuko du, baina ez beti. Eta bestalde, eredu egokiak, gehienetan, aukera egitea eskatuko du: gramatikalak diren egituren arteko aukera, hiztegi batuan ageri diren berben arteko aukera... Alde honetatik ere «batasunaz areago» joan beharko dugu.

Ikuspegi orokor horretatik geure esparrura jauzi eginaz, unibertsitatean zein hizkuntza-eredu behar dugun itaundu diezaiokegu geure buruari. Eta itaun honi erantzuna eman nahi dio esku artean duzun liburuak. «Euskara batua» eta «gramatikaltasuna» aipatu ditugu goratxoago. Ez dago inolako dudarik, unibertsitateko euskarak ezingo duela gramatika-akatsik izan, eta, erabilera estandar zainduari dagokion neurrian, Euskaltzaindiak batasunerako emandako arauak bete beharko dituela; arau hauek eurak ere gaurko erabilera agramatikalak saihestea dute helburu behin baino gehiagotan (partitiboari buruzkoa, edo «-(e)lako, -(e)n + izena» egituren gainekoa, lekuko). Horretaz gain, onargarriak diren egituren artean, ahalik eta hedadura handiena dutenak aukeratu beharko lituzke, unibertsitario gehienek errazen ezagutuko dituztenak.

Horiek guztiak gogan izanik, gaur benetan unibertsitatean darabilgun euskara hartzen du abiapuntutzat esku artean duzuen liburuak. Horren gaineko gogoeta eta kritika egiten dute egileek. Eta gogoeta eta kritika horretan, kalitateko euskararako ezarri ditugun irizpideak ageri dira ezinbestean: gramatikaltasuna lehenik, Euskaltzaindiaren arauak ondoren, eta estiloarekin zerikusi zuzenagoa duten aukerak azkenik. Horrexegatik jarri diote, hain zuzen ere, *Euskal Estilo Libururantz* izena:

bide batetik edo bestetik jo daitekeen auzietan, -mintzagai/galdegai ordenak, egitura pasiboen erabilera, izenordain erreferentzialak, etab.- proposamen jakin bat defendatzen dutelako, unibertsitatean behar dugun euskara-eredurako egokiena delakoan. Modu berean jokatu dute hiztegi kontuetan ere: Hiztegi Batua eta horko irizpideak oinarri harturik, zer esana ematen eta gure testuetan ageri diren hitzak bildu dituzte, horien gaineko argibideak eman eta etorkizunerako proposamenak eginaz.

Proposamen horiek, bestalde, ez dira azalpen teorikoetara mugatzen; aitzitik, benetako testuetatik jasotako adibide ugari aurkituko ditu irakurleak, ematen diren argibideen lagungarri. Neurri handi batean, orain dela urte pare bat argitaraturiko *Euskaltzaindiaren araugintza berria: ikastaroa* liburuko saioaren osagarri eta gehigarri dela liburu berria esango nuke; hangoa osatzeaz gain, urrats bat areago ematen duena.

Zer esanik ez, iritzi desberdinak izango dituzte ikasle eta, batez ere, irakasleek hemen aurkituko dituzten proposamenei buruz. Horixe da, helburua, jakina, eztabaida eta iritzi-truke patxadatsua sorraraztea, guztion artean hizkera-eredu kalitatekoa lor dezagun.

Miren Azkarate

Hitzaurrea

Liburu honetan, gaur egun erabiltzen den —erabiltzen dugun— euskara estandar idatziaren gaineko kritika, gogoeta eta zuzenketa-proposamen franko aurkituko ditu irakurleak: euskaldun eskoladunen idatzietan nabaritu ohi diren gramatika-okerrak, estilo-zalantza eta hiztegi-gorabehera nagusi eta ohikoenak dira liburu honen *ma-*nia osatzen dutenak.

Liburuak bi zati nagusi eta osagarri ditu, eta zati bakoitzak egile bana du. Lehen zatian gramatika- eta estilo-kontuak landu ditu Xabier Alberdi EHUko irakasleak¹: alde batetik, euskaldun alfabetatu eta ikasien gramatika-zalantza eta hutsegite nagusien azterketa eskaintzen da (*hura/bera, haren/beraren/bere, haien/beraien/beren (euren), -ekiko, -albat, -(r)en/-ko*, perpaus osagarriak, erlatiboak, berrelkarketaren mugak, atzizki batzuen erabilera eztabaidagarriak —*-le/-tzaila, -era/-keta/-kuntza/-pen, -(t)ar, -(l)ari, -ari/-ario, -garri, -kor, -go, -tegi, -kol/-dun, -tu/-izatu, -xka...*—, etab.); beste aldetik, estiloari lotuago dauden kontu batzuen azterketa eskaintzen da (osagaien ordena eta galdegaia, izenondo erreferentzialak, egitura pasiboak, izen-egitura nominalizatuak/perpaus-egiturak, kohesio-mekanismoak —anforak, kataforak, erakusleak, errepikapenak...—, etab.). Lehen zati hau atalka antolaturik dago: atal bakoitza beregaina da, eta gehienetan azalpena adibide batzuen azterketarekin osatzen da (adibide akastunak eta haien berridazketa zuzenduak eskaintzen dira); guztira, hirurogeita zazpi ataletan bildu dira zati honetako aztergaiak.

Bigarren zatian («Zalantzen Hiztegia») euskara batuko hiztegi-auziak jorratu ditu Ibon Sarasola EHUko katedradun eta euskaltzainak. Guztira, mila eta bostehun sarrera inguru hautatu ditu hiztegi honetarako: sarrera hautatuok okerrak edota iruzkinen bat merezi dutenak dira, eta —estilo-liburuetan egin ohi denez— hurrenkera alfabetikoan antolaturik daude. Hauta-lana egin du Sarasolak, irakurle-ari hiztegi-zalantza ohikoenen inguruko argibide eta xehetasunak modu labur eta

¹ Xabier Alberdik bereziki eta bihotz-bihotzez eskertu nahi die Miren Azkarateri eta Ibon Sarasolari, liburu honen lehen zatia gainbegiratzeko hartu duten ardura eta lanagatik. Dena dela, lehen zati horretan egon daitezkeen akatsak egilearenak dira, noski, eta ez beste inorenak.

ulergarrian eskainiz. Zalantzen hiztegi honek Euskaltzaindiak atera berri duen Hiztegi Batuaren lehen argitaraldia du oinarri, eta neurri handi batean haren oinarri eta irizpide nagusien azalpentzat ere har daiteke. Nolanahi ere, labur-beharrez eta estilo-liburuetakoa idaztankera soilari men eginez, ikaragarri murriztu edo laburtu behar izan ditu azalpenak. Beraz, zenbaitetan irakurleak, sarrera jakin bateko hautuari buruzko argibide gehiago nahi izatera, *Sarasolaren Euskara Batuaren Ajeak* liburura edota *Orotariko Euskal Hiztegia*-ra jo beharko du azalpenak osatzeko.

Euskararen erabilera zuzenaren eta egokiaren arrastoan ibili gara liburuan barrena, gehienetan literatura-tradizioa eta Euskaltzaindiaren gomendio-erabakiak oinarritzat harturik. Garbi gera bedi, beraz, ez garela ibili «laborategiko» edo balizko gramatika ustel baten arabera euskara perfektu eta makulagabe baten bila. Hala ere, liburu osoan joera arau-emailea edo gomendio-zalea —ez «errezeta-zalea», ordea— nabarituko du irakurleak. Izan ere, liburu honetan —estilo-liburu batean itxarotekoa zenez— era askotako iradokizun, gomendio eta arauak aurkituko ditu irakurleak: asko eta asko Euskaltzaindiak emanikoak; beste batzuk, beste estilo-liburu batzuetatik jasorikoak; eta banaka batzuk, azkenik, egileek berek proposaturikoak.

Argitalpen honen ekarpenik nabarmentzekotan, hautatze- eta biltze-lana aipatuko genuke. Aurkibideari erreparatu besterik ez dago konturatzeko liburu honen emaitza nagusietako bat gaien bilketa izan dela: lehen aldiz, filologo ez den irakurlearen eskura jarri dira han-hemenka sakabanaturik zeuden proposamen, gomendio eta zuzenketa asko eta asko. Zentzu horretan, lan eta autore batzueganako geure zorra aitortu beharrean gaude. Lehenengo eta behin, zorretan gaude Miren Azkarate EHUKo irakasle eta euskaltzainarekin, berak 1995 aldera prestatu zuen «Hobekuntza Ikastaroa» material argitaragabea izan baita, irakurle, orain esku artean duzun liburuaren oinarri, hastapen eta eragingarri nagusia; argi gera bedi, hortaz, harenganako gure ezagutza. Bigarrenik, estilo-liburutzat jo daitezkeen aurreko lan batzuen (Egunkaria, 1995; Garate, 1988; Garzia, 1997; HAEE-IVAP, 1994 eta 1999; Odriozola, 1999; Zabala, 1996) baliagarritasuna azpimarratu nahi dugu: ez dago dudarik gure liburu ezinezkoa izango zatekeela halako oinarririk eduki ez bagenu. Hirugarrenik, ezinbesteko erreferentzia diren eta bistatik galdu ez ditugun Euskaltzaindiaren gramatika-liburukiak (*EGLU*) eta *Orotariko Euskal Hiztegia* aipatu behar ditugu: oinarri horiek gabe ere, noski, ezinezkoa izango zatekeen liburu hau. Esan dezagun, azkenik —gure zorra nolabait kitatzeko—, berebiziko ahalegina egin dugula geure azalpenen iturri eta oinarriak agerian uzteko: barka biezagute iturri horien egileek, batzuetan haien esanak guretatik behar bezala bereizteko gai izan ez bagara.

Irakurleak konturatuko zenez, *Euskal Estilo-Libururantz* hau, egileena izateaz gainera, Euskal Herriko Unibertsitateko Euskara Institutuarena ere bada, edo asmo horrekin kaleratu dugu, behintzat. Hau da, liburu erakunde horretan diharduten irakasleen fruitua da eta, berariaz, EHUKo ikasle, irakasle eta langile euskaldunen hizkuntza-hobekuntza du helburu. Horrek ez du esan nahi, hala ere, liburu unibertsitateko jendearentzat bakarrik pentsatua dagoenik. Izan ere, liburu hau nonahiko euskaldun eskolatuaren euskara hobetzeko tresna ere bada, haren hizkuntza-beharrak unibertsitateko pertsonarenak ez badira ere: azken batean, estilo-liburu honek gaur eguneko euskaldun ikasi «arruntaren» akats eta zalantza ohikoenak argitzea

du helburu. Gainera, bi erataraz erabil daitezke liburua: edo aldian aldiko zalantza eta gorabehera xeheak argitzeko, argibide-liburu gisa alegia; edo euskaldun eskoladunen hizkuntza-prestakuntza modu sistematikoan lantzeko eta garatzeko, hobekuntza-ikastaro orokorrak eskaintzeko alegia.

Gure lanari *Euskal Estilo-Libururantz* izena jarri diogu, bai baitakigu landu gabe geratu direla estilo-liburu askotan ohikoak diren zenbait atal (puntuazioa, laburtzapenak, letra larrien erabilera, idazkuntza-arauak, etab.). Gauzak horrela, behin-behineko ekarpenzat edo egiteko dagoen egitasmo biribilago baten hastapentzat jotzen dugu liburu hau.

Hutsuneak hutsune, *Euskal Estilo-Libururantz* hau —aldi batean, bederen— euskara idatzi (eta mintzatu) hobea erabili nahi duten guztientzat tresna baliagarri eta argigarria izango delakoan gaude. Hala izango ahal da!